

Ключові слова: профілактика раннього материнства та батьківства, навчальна програма «Основи здоров'я», статеве та репродуктивне здоров'я.

Костенко А. Ю. Анализ учебной программы «Основы здоров'я» в контексте профилактики раннего материнства и отцовства

В статье проанализовано учебную программу «Основы здоровья» для учащихся старших классов и обнаружено, с учетом результатов исследования, проведенного БФ «Здоровье женщины и планирование семьи», соответствие ее содержания потребностям в информации в области полового и репродуктивного здоровья учеников. Определено, насколько программа служит целям профилактики раннего материнства и отцовства.

Ключевые слова: профилактика раннего материнства и отцовства, учебная программа «Основы здоров'я», половое и репродуктивное здоровье.

Kostenko H. Analysis of the "Fundamentals of Health" Curriculum in the Context of Prevention of Early Motherhood and Parenthood

The article analyzes the study program «Fundamentals of Health» for senior students and found, taking into account the results of the research conducted by the CF «Women's Health and Family Planning», the compliance of it's content with the needs for information in the field of sexual and reproductive health of pupils. It is outlined how much the program serves the purposes of prevention of early motherhood and parenthood. Recommendations on topics that can be considered within the discipline «Fundamentals of Health» are given.

Key words: early maternity and paternity prevention, study program «Fundamentals of health», sexual and reproductive health.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 37.014.53(477)«19»

О. М. Павлюк

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ
РОЗВИТКУ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ**

Одним із головних джерел розбудови національної системи освіти є результати історико-педагогічного аналізу її становлення й розвитку. В

історії освіти України збереглося ще низка питань, які потрібно заповнити матеріалами об'єктивних досліджень. Особливий інтерес становить вивчення історії освіти України, зокрема шкільної освіти другої половини ХХ століття.

Передумови розвитку шкільної освіти в досліджуваний період охоплюють досить тривалий період, то одним з важливих питань є періодизація цього процесу. Підходи до періодизації розвитку шкільної освіти в Україні розкрито в педагогічних працях О. Сухомлинської. Розвиток педагогіки в Україні вона поділяє на окремі періоди та етапи [5].

Формування фундаменту шкільної освіти другої половини ХХ століття як цілісного життєздатного компонента системи освіти України було безпосередньо зумовлено важливими соціально-економічними та педагогічними перетвореннями, що відбувалися з кінця ХІХ століття до середини 1950-х рр. Тому зосередимо увагу на виявленні принципових змін у суспільстві в цей період, які вплинули на шкільну освіту другої половини ХХ століття. Розкриємо соціально-економічні та педагогічні передумови розвитку шкільної освіти в Україні в другій половині ХХ століття

На процес становлення й розвитку системи шкільної освіти України в другій половині ХХ століття впливали декілька головних чинників:

1. Світові тенденції розвитку освіти.
2. Політико-територіальний чинник, суть якого полягає в тому, що з кінця 40-х – поч. 50-х рр. ХХ століття Україна стає соборною державою.
3. Процес розвитку системи народної освіти України взагалі, який, у свою чергу, визначається соціально-економічним розвитком країни [4, с. 35].
4. Особливості соціально-економічного розвитку регіонів у той чи той період часу та ін.

Хронологічні межі розвитку системи шкільної освіти та етапи розвитку педагогічної думки в Україні у ХХ столітті не завжди збігалися. Були моменти, коли педагогічна думка випереджала практику, у той же час інколи педагогічна реальність сприяла появі нових педагогічних ідей. Але загалом педагогічна думка й практика, як і наука, розвиваються в єдиному ритмі, взаємно збагачуючи одна одну.

Значний вплив на визначення нових підходів до періодизації мають дослідження О. Сухомлинської. Розвиток педагогіки в Україні вона поділяє на такі періоди та етапи: I-й період: IX – XVI ст. Педагогічна думка княжої доби. II-й період: 1569 – сер. XVII ст. Педагогіка в контексті слов'янського Відродження. III-й період: друга половина XVII – XVIII ст. (українського бароко). Педагогічна думка й школа козацької доби. IV-й період: 1905 – 1920 рр. Педагогічна думка й школа в період визвольних змагань українського народу. VI-й період: 1920 – 1991 рр. Українська педагогічна думка й школа за радянських часів. Етапи актуальні для нашого дослідження: 1958 – 1985 рр.: українська педагогічна думка в змаганнях за демократичний розвиток; 1985 –

1991 рр.: становлення сучасного етапу розвитку української педагогічної думки в межах радянського дискурсу; 1991 р.: розвиток педагогіки й школи в Українській державі [5, с. 65 – 66].

Пояснювальна модель динаміки педагогічної думки, за словами О. Сухомлинської, базується на «...засадах, які впливають з самої її природи, яку ми розглядаємо як широке поняття духовної сфери, куди входять багато складових, серед яких філософія, релігія, ідеологія, мораль та етика і, безумовно, освіта, а також цілий ряд феноменів, що прямо не стосується школи, науки» [Там само, с. 48].

Існують обґрунтовані сучасними вченими критерії, що відбивають найсуттєвіші характеристики системи освіти, які зумовлюють зміну парадигм, це: спрямованість цілей освіти, зміст навчально-виховного процесу в закладах освіти, характер функцій педагога та учня в системі освіти, доступність освіти, зв'язок освіти з національною культурою. На наш погляд, розроблені критерії періодизації розвитку школи не можуть бути безпосередньо використані як підстави для виділення етапів розвитку вітчизняної шкільної освіти у другій половині ХХ століття. Це пов'язано з тим, що дослідники пропонують низку критеріїв, які можна застосувати лише в широких хронологічних межах [4, с. 42].

Передумови створення системи шкільної освіти в Україні безпосередньо почали формуватися з другої половини ХІХ століття. Соціально-економічний розвиток країни створював сприятливі умови для модернізації загальноосвітньої школи. Значний вплив на ці процеси спричиняв суспільно-педагогічний рух, який на початку ХХ століття мав міжнародний характер.

Типовим недоліком викладання в дореволюційній середній школі був формалізм. У 1915 році комісією з реформи народної освіти було переглянуто навчальні плани, видано програми, пояснювальні записки до них, але цей проект не був здійснений – почалася революція. У 20-ті роки ХХ століття в школах України вводяться комплексні програми. У 30–40-х рр. ХХ століття було відновлене предметне навчання, та класно-урочну систему, проте шкільна освіта була відірваною від життя. Новий етап реформування шкільної освіти пов'язаний зі зміною програм в 1954–1955 навчальному році та прийняттям у 1958 році закону «Про зміцнення зв'язку школи з життям і подальшого розвитку системи народної освіти СРСР» [1–3].

Отже, аналіз передумов розвитку шкільної освіти в Україні в досліджуваній період зумовив звернення до проблеми періодизації цього процесу. У ході дослідження врахована періодизація розвитку вітчизняної школи й педагогічної думки, які створювались на основі низки критеріїв. Ми дійшли висновку, що запропоновані критерії є важливими, але вони не можуть бути в повній мірі використані як підстава для періодизації у вузьких хронологічних межах. Система шкільної освіти України пройшла досить складний шлях розвитку. У результаті освітніх реформ другої половини ХІХ ст. структура школи

стала вельми строкатою. Щодо школи, то її напрямок розвитку не завжди збігається з напрямком розвитку педагогічної думки. Вони мають багато спільного, але інколи різняться між собою. Освітній простір знаходиться здебільшого в соціальній сфері, відображає соціальні, політико-правові та економічні процеси.

Список використаної літератури

- 1. Бурлака Я. І.** З історії вітчизняної педагогіки: завдання, пошуки, проблеми / Я. І. Бурлака, Ю. Д. Руденко // Рід. шк. – 1992. – № 1. – С. 8.
- 2. Історія української школи і педагогіки** : хрестоматія / упоряд. О. О. Любар / під ред. В. Г. Кременя. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2003. – С. 415–425.
- 3. Левківський М. В.** Історія педагогіки : підручник / М. В. Левківський. – К. : ЦНЛ, 2003. – С. 318.
- 4. Курило В. С.** Освіта та педагогічна думка східноукраїнського регіону у ХХ столітті / В. С. Курило. – Луганськ : ЛДПУ, 2000. – 460 с.
- 5. Сухомлинська О. В.** Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська – К. : А.П.Н., 2003. – С. 47–66.

Павлюк О. М. Соціально-економічні та педагогічні передумови розвитку шкільної освіти в Україні в другій половині ХХ століття

У статті розкрито передумови розвитку шкільної освіти в Україні в досліджуваній період. У ході дослідження врахована періодизація розвитку вітчизняної школи й педагогічної думки, які створювались на основі низки критеріїв. Доведено, що запропоновані критерії періодизації є важливими, але вони не можуть бути в повній мірі використані як підстава для періодизації у вузьких хронологічних межах. Система шкільної освіти України пройшла досить складний шлях розвитку. У результаті освітніх реформ другої половини ХІХ століття структура школи стала вельми строкатою. Виявлено, що напрямок розвитку школи не завжди збігається з напрямком розвитку педагогічної думки. Вони мають багато спільного, але інколи різняться між собою. Освітній простір знаходиться здебільшого в соціальній сфері, відображає соціальні, політико-правові та економічні процеси.

Ключові слова: освіта, шкільна освіта, передумови, періодизація, розвиток.

Павлюк Е. М. Социально-экономические и педагогические предпосылки развития школьного образования в Украине во второй половине ХХ века

В статье раскрыты предпосылки развития школьного образования в Украине в исследуемый период. В ходе исследования учтено периодизацию развития отечественной школы и педагогической мысли, которые создавались на основе ряда критериев. Доказано, что предложенные критерии периодизации являются важными, но они не могут быть в полной мере использованы как основание для

периодизации в узких хронологических рамках. Система школьного образования Украины прошла достаточно сложный путь развития. Обнаружено, что направление развития школы не всегда совпадает с направлением развития педагогической мысли. Они имеют много общего, но иногда различаются между собой. Образовательное пространство находится в основном в социальной сфере, отражает социальные, политико-правовые и экономические процессы.

Ключевые слова: образование, школьное образование, предпосылки, периодизация, развитие.

Pavliuk E. Socio-Economic and Pedagogical Conditions of Development of School Education in Ukraine in the Second Half of the Twentieth Century

The article reveals the preconditions for the development of school education in Ukraine in the analyzed period. The study considered the periods of development of the national school and pedagogical thought, which was created on the basis of several criteria. It is proved that the proposed criteria of periodization are important, but they cannot be fully used as a base for periodization in a narrow chronological framework. Schooling system of Ukraine was quite difficult way of development. As a result of educational reforms in the second half of the XIX century the structure of the school was very colorful. Discovered that the direction of school development do not always coincide with the direction of development of pedagogical thought. They have a lot in common, but sometimes differ. Educational space is mainly in the social field, reflects the social, political, legal and economic processes. The chronological boundaries of the development of the school system and the stages of development of pedagogical thought in Ukraine in the XX century did not always coincide. There were moments when the pedagogical idea ahead of practice, at the same time, sometimes pedagogical reality contributed to the emergence of new pedagogical ideas. But in General the pedagogical thought and practice, like science, evolve in the same rhythm, mutually enriching each other. Background of the school education system in Ukraine directly began to form from the second half of the XIX century. Socio-economic development of the country created favorable conditions for the modernization of secondary school. A significant influence on these processes were provided by the public-pedagogical movement, which in the early twentieth century was international in nature.

Key words: education, school education, preconditions, periodization, development.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Ваховський Л. Ц.